Streszczenie

Przedmiotem niniejszej pracy jest omówienie zagadnienia społecznych zamówień publicznych. Zjawisko to należy rozumieć jako włączenie szeroko pojętych interesów społecznych do procesu udzielania zamówienia publicznego. Może ono przejawiać się jako stosowanie klauzul społecznych, społecznych warunków udziału w postępowaniu, czy społecznych kryteriów oceny ofert.

Z punktu widzenia opisywanego tematu istotne znaczenie zdaniem autorki ma historia wprowadzenia myśli społecznej do polityki rządów, a także jej ewolucja. Z tego też względu w niniejszej pracy omówiono działania Unii Europejskiej w przedmiocie wprowadzenia nowych strategii rozwoju, w których główne znaczenie odgrywa właśnie społeczna odpowiedzialność i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, określane jako przejaw polityki zrównoważonego rozwoju. Istotne znaczenie w dysertacji ma zatem odnalezienie związku pomiędzy pojęciem zrównoważonego rozwoju, a społecznej odpowiedzialności zamówień publicznych.

Tematyka zrównoważonego rozwoju, została spopularyzowana przez strategię Europa2020, choć z pierwszymi doniesieniami na ten temat spotykamy się już w roku 1987 w tzw. Raporcie Brundtlanda. Pojęcie to oznacza, taki sposób gospodarowania środkami publicznymi, który z jednej strony służy zaspokajaniu potrzeb ludności przy jak najmniejszym obciążeniu środowiska naturalnego. Na kanwie tej myśli ekologicznej, zrodziła się również koncepcja o charakterze ekonomicznym, która w swych założenia zakłada, iż idea zrównoważonego rozwoju obejmuje również wzrost gospodarczy. Wzrost ten z kolei prowadzi do zwiększenia spójności społecznej, w tym zmniejszenia rozwarstwienia społecznego, wyrównania szans oraz przeciwdziałania marginalizacji i dyskryminacji, a przy tym uwzględniając dbałość o jakość środowiska naturalnego. Tak rozumiana definicja zrównoważonego rozwoju znalazła swoje odzwierciedlenie w art. 5 Konstytucji Rzeczpospolitej Polskiej oraz ustawie prawo ochrony środowiska.

Mając to na uwadze autorka jako hipotezę badawczą stawia pytanie: Czy za pomocą społecznych zamówień publicznych można przeciwdziałać poszerzającemu się wykluczeniu społecznemu, a także czy ich zastosowanie może przyczynić się do rozwoju działalności prowadzonej przez sektor małych i średnich przedsiębiorstw oraz podmiotów ekonomii społecznej. W konsekwencji tego czy za pomocą społecznych zamówień publicznych można pozytywnie oddziaływać na realizację innych polityk? Celem pracy jest również wykazanie, iż społeczne zamówienia publiczne, w tym w szczególności klauzule społeczne mogą stanowić

jedno z narzędzi do walki z wykluczeniem społecznym, a co za tym idzie mogą pozytywnie wpłynąć na rozwój gospodarczy kraju.

Doniosłe znaczenie dla niniejszej pracy ma również pojęcie pomocy społecznej. Wśród wielu środowisk kojarzy się ona głównie z przyznawaniem bezzwrotnych świadczeń pieniężnych oraz jako realizacja polityki państwa opiekuńczego, najczęściej kojarzonej jako domena państw skandynawski. To działanie jest ważne, ale stanowi jedynie element systemu wsparcia. Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej celem jej działania jest umożliwienie osobom oraz rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna przede wszystkim ma wspierać osoby oraz rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia podstawowych potrzeb. Jest to tzw. aktywizująca rola pomocy społecznej polegająca na zapewnieniu narzędzi i wsparcia we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Klauzul społeczne w ocenie autorki sprzyjają realizacji celów pomocy społecznej. Można powiedzieć, że (bez względu na podmiot, który je stosuje) jest to forma realizacji celów pomocy społecznej, która reprezentuje nowe oblicze państwa opiekuńczego. Także w odniesieniu do profilaktycznej roli pomocy społecznej. Niewątpliwie bowiem zapewnienie godnej pracy, w ramach społecznych zamówień publicznych, w tym na podstawie umowy o pracę, sprzyja realizacji tego celu pomocy społecznej, czy nawet można stwierdzić, wprost go realizuje. Co jednak ważne pomoc otrzymywana w ramach społecznych zamówień jest formą czynnego aktywizowania osób defaworyzowanych, gdyż nie zakłada bezpośredniego „darmowego" przekazywania środków pieniężnych, a daje możliwość by osoby, które znajdują się w tej grupie mogły podjąć pracę zarobkową. Biorąc to pod uwagę autorka stara się odpowiedzieć również na pytanie czy praktyka stosowania aspektów prospołecznych w zamówieniach publicznych może wpłynął na kierunek prac legislacyjnych, a także proces tworzenia prawa.

W pracy omówiony został rozwój myśli społecznej oraz początki kształtowania się ekonomii społecznej, a także idea państwa opiekuńczego, przy uwzględnieniu również zdania krytycznego. Ponadto podjęto rozważania na temat działań organizacji międzynarodowych m.in. Międzynarodowej Organizacji Pracy w zakresie działań podejmowanych dla przestrzegania praw pracowniczych. Istotne część pracy stanowi opisanie działań Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem dyrektyw zamówieniowych. W kolejnej części pracy autorka skupiła się na charakterystyce zamówień publicznych oraz stosowanych w ich

ramach kryteriach społecznych. Z jednej strony opisując przepisy obowiązujące na szczeblu unijnym a z drugiej, na gruncie prawa polskiego, a także wskazując na wkład orzecznictwa TSUE w kształt obowiązujących regulacji. Jednocześnie z uwagi na komparatystyczny charakter pracy autorka porównała przepisy obowiązujące obecnie do tych, które obowiązywały uprzednio.

W dalszej części pracy omówiona została charakterystyka społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych jako instrumentu służącego osiągnięciu celów społecznych w polskim systemie prawnym. Przy czym również w tym miejscu dokonano analizy prawnoporównawczej mając na uwadze zmianę przepisów ustawy o zamówieniach publicznych, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2021 r. Ponadto omówiono problemy prawne, które kształtują się już w nowej ustawie. Jednym z nich jest możliwość stosowania społecznych zamówień publicznych do zamówień poniżej progów unijnych.

Społeczne zamówienia publiczne odgrywają dużą rolę w rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw, a także spółdzielni socjalnych, dlatego też w kolejnej części pracy opisano te podmioty i wskazano, w jakich aspektach klauzule społeczne mogą stymulować ich rozwój.

W końcowej części pracy autorka zrealizowała komparatystyczne ujęcie tematu pracy poprzez wskazanie, w jaki sposób wybrane państwa Unii Europejskiej implementowały do swoich porządków prawnych przepisy dyrektyw zamówieniowych w części odnoszącej się do kwestii społecznych. Istotne dla niniejszej pracy jest bowiem wskazanie, tych rozwiązań, które nie tylko spełniają swoje zadanie w swoich systemach, ale także mogłyby stanowić źródło swojego rodzaju dobrych praktyk dla zamawiających krajowych.

Jedną z metod badawczych zastosowanych w pracy jest metoda dogmatyczna, mająca na celu ustalenie obowiązywania norm prawnych (wykładnia sensu largo) i odkodowanie ich treści (wykładnia sensu stricto). Ponadto w rozdziale pierwszym zastosowano metodę historyczną jako najbardziej odpowiednią dla przedstawienia rozwoju instytucji oraz ich źródeł. Mając na uwadze, iż znaczną część pracy stanowią rozważania nad wartościami i instrumentami realizacji kryteriów społecznych w prawie zastosowano również metodę dogmatyczną. Z kolei specyficzny charakter zamówień publicznych, który wyraża się w obowiązku zgodności przepisów prawa krajowego z prawem unijnym opartym w tym przypadku na Dyrektywach tzw. zamówieniowych, wpłynął na konieczność zastosowania metody komparatystycznej. Autorka posłużyła się nią dla porównania polskiego systemu prawnego do innych systemów państw Unii Europejskiej oraz Wielkiej Brytanii, jako systemów, które swoje rozwiązania opierały o tą samą podstawę prawną, tj. dyrektywy

zamówieniowe. Takie działanie miało na celu pokazanie odmiennych podejść do społecznych zamówień publicznych, a co za tym idzie różnokierunkowej interpretacji tożsamych Dyrektyw. Metoda komparatystyczna, została w niniejszej pracy zastosowana w jeszcze jednym aspekcie mianowicie dla porównania stanu prawnego obowiązującego w zamówieniach publicznych przed datą 1.01.2021 r. oraz obecnie. Proces przygotowywania niniejszej pracy zbiegł się bowiem w czasie z wprowadzeniem zupełnie nowej ustawy prawo zamówień publicznych.